

Marek Romaniuk (rec.)

„Cmentarz na Jarach. Cmentarz parafii pw. Świętej Trójcy w Bydgoszczy 1933-2013”

D.B. Rudnicki

Praca Daniela Bernarda Rudnickiego *Cmentarz na Jarach. Cmentarz parafii pw. Świętej Trójcy w Bydgoszczy 1933-2013* to drugie opracowanie tego autora poświęcone dziejom kolejnej nekropolii w naszym mieście. W 2009 roku ukazała się monografia cmentarza na bydgoskich Bielawach. Ich autorem jest bibliotekarz z wieloletnią praktyką w zawodzie, ale również badacz regionalista, najbardziej znany jako niegdysiejszy redaktor naczelny „Kalendarza Bydgoskiego” i autor jego nowej szaty edytorskiej. Kolejna książka jest owocem szczególnego zainteresowania D.B. Rudnickiego historią bydgoskich cmentarzy. Przybrało ono kształt projektu badawczego, którego celem jest opracowanie historii czterech cmentarzy bydgoskich: na Bielawach, na Jarach, przy ul. Juliusza Kossaka i ul. Toruńskiej. Najnowsza monografia poświęcona cmentarzowi na Jarach wpisała się w obchodzony w 2013 roku jubileusz 100-lecia konsekracji kościoła pw. Świętej Trójcy (1913) i 80-lecia założenia cmentarza parafialnego (1933).

Daniel B. Rudnicki swoje rozważania o bydgoskim cmentarzu parafii pw. Świętej Trójcy poprzedził zwyczajowym wstępem zawierającym wyjaśnienia konstrukcji całego projektu wydawniczego, który zakłada, że w każdym tomie oprócz części poświęconej konkretnemu cmentarzowi znajdzie się rozdział dotyczący zagadnienia o uniwersalnym znaczeniu, tzn. w monografii cmentarza na Bielawach były to epitafia, zaś w obecnie prezentowanej monografii cmentarza na Jarach są to fotografie nagrobkowe (fotoporcelanki). To dość rzadko stosowana metoda opisu, ale czytelnika zainteresowanego problematyką funeralną skłoni do sięgnięcia do pozostałych publikacji poświęconych cmentarzom bydgoskim. We wstępie znalazł się również krótki opis struktury opracowania. Autor pomieścił w nim także własne refleksje dotyczące zmian zwyczajowych w zakresie estetyki nagrobków, zwłaszcza fotografii nagrobkowych.

Zasadniczą część publikacji tworzą 3 rozdziały, odrębną tematyką rozważań. W pierwszym rozdziale przedstawiono zarys dziejów cmentarza, od zabiegów proboszcza parafii ks. Mieczysława Skoniecznego o jego założenie w 1933 roku do prac rewitalizacyjnych zakończonych w 2007 r. przez obecnego proboszcza parafii, ks. dr. Bronisława Kaczmarka. Rozdział drugi, najobszerniejszy, stanowi prezentację biogramów wybranych osób, które zostały pochowane na opisywanym cmentarzu. W każdej z not biograficznych przywołano najważniejsze fakty i wydarzenia z życia zmarłego. Na trzeci rozdział złożyły się wspomniane już rozważania dotyczące fotografii nagrobkowych, zwanych fotoporcelankami, elementów wystroju pomników popularnych w XIX i XX wieku, dziś już tylko z rzadka stosowanych. Autor przeprowadził ich typologię oraz przybliżył tajniki wyrobu, dziś już przy użyciu techniki komputerowej. Część z nich zaprezentował na barwnych ilustracjach. Ilustracje zamieszczono także w części poświęconej mogiłom.

Na końcu wydawnictwa umieszczono indeks osobowy zmarłych prezentowanych w rozdziale *Mogiły*.

Opracowanie Daniela B. Rudnickiego posiada walor pracy popularnonaukowej i niepodważalna jest wartość poznawcza książki. Choć w części wypełnia dotychczasową lukę w opisie dziejów bydgoskich cmentarzy i wskazuje na nierozpoznany jeszcze obszar badawczy. Zagadnienia te traktowano dotąd marginalnie, nie licząc dwóch prac przyczynkarskich dotyczących cmentarzy parafii farnej pw. Marcina i Mikołaja, zresztą opublikowanych przed wielu laty. Solidna i rzetelna jest podstawa źródłowa pracy Rudnickiego. Wśród wykorzystanych źródeł historycznych znalazły się archiwalia z zasobu Archiwum Państwowego w Bydgoszczy, Archiwum Parafii pw. Świętej Trójcy w Bydgoszczy i Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie. W przygotowaniu książki wykorzystano czasopisma regionalne i lokalną prasę oraz opracowania naukowe i popularnonaukowe, jak również zasoby internetowe.

Na uwagę zasługuje także przygotowanie edytorskie publikacji. Jego autorzy Wojciech Białkowski i Adrian Wenderski ze znanostwem połączyli umiar i elegancję z nowoczesnymi trendami w grafice wydawniczej.

W moim przekonaniu książka Rudnickiego ma jednak jedno zasadnicze przesłanie – jest swoistym wyrazem pamięci o ludziach, którzy odeszli.